

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТОРГІВЛІ ЖІНКАМИ З МЕТОЮ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ

Установлено, що родовим об'єктом аналізованого злочину є суспільні відносини, які забезпечують свободу, честь і гідність особи. Основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми є суспільні відносини, що забезпечують свободу людини. Додатковий обов'язковий безпосередній об'єкт злочину відсутній. Під час торгівлі жінками з метою сексуальної експлуатації предметом суспільних відносин, на які посягає злочин, є свобода жінки здійснювати вчинки відповідно до своєї свідомості та волі. Торгівля людьми є злочином із формальним складом.

Ключові слова: торгівля жінками з метою сексуальної експлуатації, сексуальна експлуатація, кримінально-правова характеристика торгівлі жінками, оперативно-розшукова діяльність.

Постановка проблеми. Торгівля жінками для використання їх переважно у секс-бізнесі – актуальна проблема для всієї світової спільноти, зокрема для сучасної України. На думку експертів, торгівля жінками – багатоаспектна, розгалужена, добре організована міжнародна мережа, що охоплює всі континенти, збільшуючи кількість жертв. Характерною особливістю торгівлі жінками, на відміну від торгівлі зброєю чи наркотиками, є те, що одних і тих же людей як предмет торгівлі можна залучати до торгового обігу знову і знову, отримуючи багаторазові прибутки.

Стан дослідження. Закони проти контрабанди жінок з метою сексуальної експлуатації майже відсутні, нечіткі або неадекватні, в основному вони карають жертв, а не злочинців. Торгівля жінками також є «тіньовою» економікою і не сприяє фінансовому благополуччю суспільства.

Слід визнати, що одним із основних правових засобів, які дозволяють правоохоронним органам успішно боротися з цим злочином, є кримінальний закон.

Незважаючи на значну поширеність в Україні випадків торгівлі людьми, сьогодні в науці кримінального права відсутнє єдине комплексне дослідження юридичних ознак складу злочину, передбаченого в ст. 149 КК України (торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини). Вирішення низки питань кримінальної відповідальності

за торгівлю людьми, яке запропоновано багатьма авторами на рівні окремих наукових публікацій, розділів підручників, навчальних посібників із Особливої частини кримінального права, а також науково-практичних коментарів до КК України, має, як уявляється, фрагментарний та значною мірою спірний характер. Диспозиція ст. 149 КК України достатньо складна, що обумовлює й різне за своїм змістом тлумачення низки ознак складу і серед наукових, і практичних працівників.

Мета статті – дослідити кримінально-правову характеристику торгівлі жінками з метою сексуальної експлуатації та розробити пропозиції щодо удосконалення кримінальної відповідальності.

Виклад основних положень. Згідно зі ст. 149 КК України, «торгівля людьми або здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а також вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану особи, – караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років» [1].

У науці кримінального права загально визнаним є положення про те, що єдиною та достатньою підставою кримінальної відповідальності є склад злочину. Під складом злочину в науці кримінального права розуміють передбачену кримінальним законом сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують вчинене особою суспільно небезпечне діяння як конкретний злочин [2, с. 59–60]. Одним із обов'язкових елементів будь-якого складу злочину є його об'єкт. У науці кримінального права найбільш визнаною є точка зору, згідно з якою об'єктом будь-якого злочину виступають суспільні відносини, що охороняються кримінальним законом [3, с. 8].

Зазначимо, що не всі суспільні відносини можуть виступати як його об'єкт, а лише ті з них, «на які посягає злочин, спричиняючи їм певну шкоду, і які охороняються кримінальним законом».

Під час визначення розуміння об'єкта злочину, передбаченого ст. 149 КК України, слід розглядати суспільні відносини, що охороняються кримінальним законом. Залежно від ступеня узагальнення суспільних відносин, що охороняються кримінальним законом, здійснюють класифікацію об'єктів злочину по «вертикалі» на: загальний, родовий (груповий) та безпосередній об'єкт.

Під *загальним об'єктом* розуміють усю сукупність суспільних відносин, які охороняються кримінальним законом. Саме загальний об'єкт і описується в ч. 1 ст. 1 КК України, до якого закон відносить суспільні відносини, що забезпечують права і свободи людини і громадянина,

громадський порядок та громадську безпеку, довілля, конституційний устрій України, мир і безпеку людства, відносини власності.

Щодо *родового об'єкта*, то законодавець у КК визначив родовий об'єкт суспільними відносинами, які забезпечують свободу (волю), честь і гідність особи, конкретизувавши родовий об'єкт злочинів, що об'єднані у відповідному розділі.

Безпосереднім об'єктом злочину вважають ті конкретні суспільні відносини, які поставлені законодавцем під охорону певного кримінального закону та яким спричиняється шкода злочином, що охоплюються ознаками цього складу [4, с. 88].

Безпосередній об'єкт злочину може бути основним і додатковим. Основним безпосереднім об'єктом є ті суспільні відносини, котрі цим злочином завжди порушуються або зумовлюється небезпека їх порушення.

Свою чергою, додатковий безпосередній об'єкт підрозділяється на обов'язковий та факультативний.

Питання про основний безпосередній об'єкт торгівлі людьми вченими розуміється по-різному. Такі вчені, як Г. В. Андрусів, П. П. Андрушко, С. Я. Лихова, під безпосереднім об'єктом торгівлі людьми розуміють фізичну свободу та особисту недоторканність людини [5, с. 278]; волю і гідність людини [6, с. 25]. М. Й. Коржанський взагалі не визначає основний безпосередній об'єкт торгівлі людьми [7, с. 100–101].

Із назви ст. 149 КК України «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини», із диспозиції ч. 1 цієї ж статті, яка передбачає відповідальність, зокрема за торгівлю людьми або здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а також вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану особи, очевидно, що одним із суб'єктів суспільних відносин, що охороняються кримінальним законом, у цьому випадку законодавець прямо називає людину. Конкретна людина, щодо якої вчинюється аналізований злочин, завжди виступає одним із суб'єктів цих відносин – потерпілим від торгівлі людьми.

Називаючи в диспозиції ст. 149 КК України суб'єктом суспільних відносин, що охороняються кримінальним законом, людину, законодавець не обмежує його певними ознаками. Отже, одним із суб'єктів суспільного відношення (потерпілим від торгівлі людьми), яке порушується в результаті вчинення злочину, за законодавством України, може виступати будь-яка людина незалежно від своїх біологічних (стан здоров'я,

вік, стать, ін.), психологічних (характер, темперамент, вольові якості, ін.), соціальних (сімейний стан, моральні якості, певна соціальна роль або статус у суспільстві ін.) характеристик.

Обов'язковою ознакою складу злочину, передбаченого ст. 149 КК України, є предмет злочину. З огляду на існування в реальній дійсності так званих нематеріальних (ідеологічних) суспільних відносин, уявляється, що предметом суспільного відношення, на яке безпосередньо посягає торгівля людьми, є не людина, а певне духовне благо, з приводу якого виникають та існують суспільні відносини, що охороняються в цьому випадку, а саме – свобода людини. У випадку торгівлі жінками з метою сексуальної експлуатації предметом суспільних відносин, на яке посягає злочин, є свобода жінки здійснювати вчинки відповідно до своєї свідомості та волі. Випадки, коли потерпіла за своєю волею здійснює ті чи інші вчинки, не можна розглядати як торгівлю людьми, незважаючи навіть на ту обставину, що їх ініціатором була інша особа.

Основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми є суспільні відносини, що забезпечують свободу людини. У науковій літературі спостерігається й інша точка зору щодо **основного безпосереднього об'єкта** торгівлі людьми. Так, Г. В. Андрусів, П. П. Андрушко, С. Я. Лихова та деякі інші вчені основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми визначають *фізичну* свободу людини [5, с. 278]. Під фізичною свободою людини пропонується розуміти право людини вільно пересуватися, вибирати місце свого проживання та тимчасового перебування.

На нашу думку, потерпіла від торгівлі жінка не у всіх випадках може бути позбавлена можливості пересуватися, переміщатися, тобто фізичної свободи. *Вважаємо, що таке трактування звужує коло злочинних діянь, яке характеризує склад торгівлі людьми.*

Раніше було зазначено, що, окрім основного безпосереднього об'єкта злочину, в науці кримінального права виділяють також і **додатковий безпосередній об'єкт**, який може бути обов'язковим, або факультативним.

Торгівля людьми у всіх випадках посягає на свободу людини. Одночасного заподіяння шкоди іншим об'єктам кримінально-правової охорони у всіх випадках вчинення цього злочину не спостерігається. Отож, можна констатувати, що *додатковий обов'язковий безпосередній об'єкт злочину відсутній.*

У випадку вчинення кваліфікованого та особливо кваліфікованого складів злочину, ознаки котрих передбачені в ч. 2 та ч. 3 ст. 149 КК

України, додатковим факультативним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми є життя, здоров'я, статева свобода або недоторканість, честь і гідність людини, трудові права, нормальна діяльність державного апарату тощо.

Об'єктивна сторона є обов'язковим елементом будь-якого складу злочину. Встановлення її ознак виконує значну роль для правильної кваліфікації злочину, його відмежування від суміжних діянь (і злочинних, і незлочинних). Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони будь-якого складу злочину є діяння. Саме діяння утворює суспільно небезпечний, протиправний, конкретний, усвідомлений та вольовий акт поведінки людини.

Діянням, що виступає обов'язковою ознакою об'єктивної сторони торгівлі людьми, законодавець називає торгівлю людьми або здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а також вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану особи: 1) торгівля людьми; 2) здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина; 3) вербування; 4) переміщення; 5) переховування; 6) передача; 7) одержання людини.

Описуючи об'єктивну сторону торгівлі людьми, законодавець не передбачив як обов'язкову ознаку основного складу злочину настання суспільно небезпечних наслідків. Отже, є всі підстави віднести цей злочин до так званих злочинів із формальним складом.

Формою злочину, передбаченого статтею 149 КК України, охоплюються дії з купівлі-продажу людини, що полягають у безповоротній передачі (отриманні) людини за грошову винагороду; угода, за якою одна особа (продавець) передає людину у фактичну незаконну власність іншої (покупця), а остання зобов'язана прийняти її та сплатити певну грошову суму.

У науці кримінального права немає єдиної точки зору щодо визначення терміна «продаж людини». Своєю чергою, це не сприяє однаковому та правильному застосуванню ст. 149 КК України.

З огляду на наявність передбаченої у законі (ст. 149 КК України) другої форми, у якій може виражатися об'єктивна сторона торгівлі людьми, а саме – інша незаконна угода, об'єктом якої є людина, *засобом оплати під час продажу людини можуть бути лише грошові кошти*. Такими коштами може бути не лише національна валюта України, але й іноземна.

Час оплати (передача грошових коштів «покупцем» у момент отримання потерпілого, до цього моменту чи через деякий час) на кваліфікацію злочину не впливає, як і продаж людини й сума грошових коштів, яку передає «покупець» «продавцю».

Зауважимо, що під час продажу людини грошові кошти сплачує особа, якій передається потерпілий (тобто «покупець»). Однак це не означає, що у всіх без винятку випадках гроші фактично повинен сплатити тільки «покупець». Оплату безпосередньо можуть здійснити також інші особи.

У зазначеній формі злочин є закінченим із моменту передачі (отримання) людини та отримання (передачі) хоча б частини грошової винагороди (або досягнення домовленості про її отримання).

Під здійсненням іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, слід розуміти як дії, спрямовані на вчинення інших, не пов'язаних із купівлею-продажем людини, так і такі, як передача людини в рахунок погашення боргу, в обмін на інші, крім грошей, цінності або послуги матеріального характеру, дарування, передача в оренду тощо. Ця форма торгівлі людьми вважатиметься закінченою з моменту передачі (отримання) людини.

Як очевидно із ч. 1 ст. 149 КК України, законодавець застосовує термінологію цивільного права. Йдеться про здійснення стосовно людини будь-якої іншої незаконної угоди.

Використання законодавцем у кримінальному законі терміна «незаконна угода» є невдалим, оскільки із нього можна зробити висновок, що існують і законні угоди, предметом котрих виступає людина. Навряд чи можна вважати вдалим і використання під час описання об'єктивної сторони торгівлі людьми терміна «угода». Угода в загальній системі юридичних фактів становить правомірну дію.

Більш обґрунтовано було б використовувати в законі (ч. 1 ст. 149 КК України) замість цивільно-правового терміна «незаконна угода» термін «незаконні дії», що звичаєво вживається в кримінальному праві для позначення злочинного вчинку людини [8, с. 71–72].

Торгівля людьми у формі купівлі-продажу людини та інша незаконна угода щодо людини утворюють склад закінченого злочину незалежно від наявності способів (обман, шантаж, використання уразливого стану тощо). Обов'язковими ці способи є лише для таких форм цього злочину: вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини.

Обов'язковою ознакою для таких форм торгівлі жінками, як вербування, переміщення, переховування, передача або одержання жінки, є вчинення дій за допомогою одного з таких альтернативних способів: з використанням обману, шантажу чи уразливого стану, а у кваліфікованих складах, крім того, – із застосуванням чи погрозою застосування насильства, використанням службового становища.

Необхідно підкреслити, що згода жінки на її подальшу експлуатацію, отримана внаслідок використання уразливого стану особи, не виключає кримінальну відповідальність.

Для торгівлі людьми у формі купівлі-продажу людини, а також іншої незаконної угоди щодо людини, мета – експлуатація людини – є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони.

Згідно з приміткою 1 до ст. 149 КК України, під експлуатацією людини в цій статті слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство чи звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність, втягнення в злочинну діяльність, використання в збройних конфліктах тощо. Як бачимо, перелік видів експлуатації не є вичерпним, що дозволяє застосовувати цю норму за виникнення нових форм експлуатації.

Установлення в діянні особи всіх ознак складу торгівлі людьми безпосередньо пов'язано також і з правильним вирішенням питання про суб'єкт злочину, який є, своєю чергою, обов'язковим елементом будь-якого складу злочину.

Відповідно до ч. 1 ст. 18 КК України, суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого, відповідно до закону, може настати кримінальна відповідальність. У науці кримінального права загально визнано положення про те, що суб'єктом будь-якого злочину може бути тільки людина. Водночас деякі вчені пропонують встановити за торгівлю людьми кримінальну відповідальність і юридичних осіб [9, с. 64]. Важливо застосувати кримінальну і цивільну відповідальність щодо юридичних осіб для використання ефективних санкцій, що передбачають конфіскацію коштів, а також справедливую компенсацію потерпілим від торгівлі людьми.

Суб'єктом аналізованого злочину є фізична осудна особа, яка досягла шістнадцятирічного віку на момент його вчинення, причому,

відповідно до статті 149 КК України, і та, котра передає людину, і та, що її одержує, вербує, переміщує, переховує.

Загально визнано, що кваліфікуючі ознаки – це передбачені у відповідній частині статті Особливої частини КК ознаки, котрі підвищують суспільну небезпечність злочину, відтак обтяжують відповідальність.

Згідно з законом, за ступенем тяжкості склад торгівлі людьми класифікується на три види: простий, кваліфікований та особливо кваліфікований. Кваліфікований склад торгівлі людьми характеризується ознаками, котрі передбачені в ч. 2 ст. 149 КК України; особливо кваліфікований – ознаками, котрі містить ч. 3 ст. 149 України.

Кваліфікованими видами торгівлі людьми (ч. 2 ст. 149 КК України) є вчинення цього злочину: 1) щодо неповнолітнього; 2) щодо кількох осіб; 3) повторно; 4) за попередньою змовою групою осіб; 5) службовою особою із використанням службового становища; 6) особою, від якої потерпілий був у матеріальній або іншій залежності; 7) у поєднанні з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких; 8) з погрозою застосування такого насильства.

Вчинення торгівлі людьми щодо неповнолітнього передбачає, що потерпілим виступає неповнолітній (особа чоловічої або жіночої статі, яка не досягла на момент учинення щодо неї злочину вісімнадцятирічного віку).

Відповідно до ч. 3 ст. 4 КК України, часом учинення злочину визнається час вчинення особою передбаченої кримінальним законом дії або бездіяльності (тобто діяння).

Слід чітко розмежовувати момент «укладення угоди» щодо передачі людини (тобто момент, коли винні досягли згоди вчинити злочин, який аналізується, але ще не розпочали виконувати його об'єктивну сторону) та момент здійснення «угоди» щодо передачі людини. Між моментом «укладення угоди» щодо передачі людини, який є готуванням до злочину, та моментом здійснення цієї «угоди» (замах на злочин) може минути достатньо часу.

Для кваліфікації дій винного як закінченого злочину за ч. 2 ст. 149 КК України необхідно встановити, що потерпіла від торгівлі людьми особа була неповнолітньою на момент початку здійснення незаконної угоди щодо передачі людини (на момент початку виконання особою об'єктивної сторони злочину), а не на момент «її» укладення. Водночас змову (досягнення згоди) осіб учинити незаконну угоду щодо передачі неповнолітнього (так званий момент її укладення)

необхідно розглядати як готування до злочину (ч. 1 ст. 14 та ч. 2 ст. 149 КК України).

Як вчинена щодо кількох осіб, торгівля людьми кваліфікуватиметься у випадку вчинення одного злочинного діяння стосовно двох або більше людей. У такому разі умислом винної особи охоплюється вчинення злочинного діяння одночасно щодо кількох осіб на відміну від повторності, за якої у винного щоразу виникає окремий умисел на вчинення торгівлі щодо нової особи або нової групи осіб.

Поняття повторності злочинів закріплено в ч. 1 ст. 32 КК України. В. А. Козак визначає, що ознакою, котра розмежовує вчинення торгівлі людьми повторно від вчинення цього ж злочину щодо кількох осіб, виступає така: за повторності умисел винного на вчинення злочину виникає самостійно, знову, окремо щодо кожного акту торгівлі людьми. Під час вчинення торгівлі людьми щодо кількох осіб усі окремі акти (епізоди) торгівлі людьми об'єднані єдиним умислом особи. Своєю чергою, це означає, що мета вчинити торгівлю людьми щодо кількох осіб виникає у винного до початку виконання ним об'єктивної сторони злочину [8, с. 134].

Поняття вчинення злочину за попередньою змовою групи осіб наведено у ч. 2 ст. 28 КК України.

Слід зазначити, що вчинення торгівлі людьми за попередньою змовою групою осіб має свою специфіку. Як зазначалося, торгівля жінками з метою сексуальної експлуатації завжди фактично вчиняється за участі як мінімум двох учасників незаконної угоди – особи, що передає потерпілу («продавця»), та особи, що заволодіває нею (тобто отримує потерпілу від «продавця»), – так званого «покупця». Отже, для кваліфікації дій винних за ознакою вчинення торгівлі людьми за попередньою змовою групою осіб (що свідчить насамперед про підвищений ступінь суспільної небезпечності вчинюваного злочину порівняно з основним складом) необхідно встановити спільну участь як мінімум двох суб'єктів злочину на боці хоча б одного із учасників незаконної угоди щодо передачі людини (або на боці «продавця», або на боці «покупця»).

Також слід визнати, що кваліфікуючу ознаку, котра аналізується, можна ставити в провину лише тій стороні злочинної угоди, де у вчиненні злочину брали спільну участь як мінімум двоє осіб.

Вчинення злочину службовою особою з використанням службового становища виникає у випадку вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 149 КК України, особою, яка володіє ознаками, передбаченими приміткою 1 до ст. 364 КК України, та використовує при цьому надані їй по службі повноваження або виходить за межі своїх повноважень.

Для кваліфікації торгівлі людьми, вчиненої з використанням службового становища, важливо встановити співвідношення між частиною 2 статті 149 КК України, що передбачає відповідальність за такі дії, із статтею 364 КК України. Ці норми співвідносяться як загальна (ст. 364 КК України) та спеціальна (ч. 2 ст. 149 КК України). За загальним правилом, у випадках, коли зловживання владою чи службовим становищем одночасно охоплюється ознаками загальної та спеціальної норм, застосуванню підлягає лише норма спеціальна. Сукупність статей 149 та 364 КК буде лише у випадку наявності кваліфікуючої ознаки, передбаченої ч. 3 ст. 364 КК України, яка не охоплюється ст. 149 КК України (вчинення злочину працівником правоохоронного органу). Важливим для кваліфікації діянь службових осіб, які об'єктивно сприяли торгівлі людьми, згідно з чинним законодавством, є встановлення умислу особи на вчинення торгівлі людьми. Якщо службова особа, яка своїми діями об'єктивно сприяла вчиненню злочину, передбаченого статтею 149 КК України, усвідомлювала свою роль у вчиненні саме торгівлі людьми і використовувала при цьому своє службове становище, то вона несе відповідальність за торгівлю людьми з використанням службового становища (ч. 2 ст. 149 КК України). За відсутності усвідомлення своєї ролі в учиненні злочину, пов'язаного з торгівлею людьми, службова особа, за наявності інших ознак службового злочину, може притягатися до відповідальності лише за певний злочин у сфері службової діяльності (ст.ст. 364, 365, 367 КК України).

У разі торгівлі жінками з метою сексуальної експлуатації такими особами, наприклад, можуть бути керівники (директори, їх заступники та ін.) підприємств, що здійснюють посередницьку діяльність у працевлаштуванні за кордоном, шлюбних, модельних, рекламних, туристичних агентств, лікарень, пологових будинків, органів опіки та піклування, загальноосвітніх шкіл, шкіл-інтернатів, представники прикордонних військ, консульської служби тощо.

Матеріальна залежність виникає тоді, коли єдиним чи одним із основних джерел існування потерпілого є матеріальна допомога суб'єкта злочину, зокрема перебування першого на утриманні останнього. Стан матеріальної залежності є, зокрема, між непрацевдатною дружиною та працевдатним чоловіком (або навпаки); підопічними та їх опікунами; усиновленими та усиновителями тощо.

У кримінально-правовій літературі під залежністю розуміють «такий стан відносин між людьми, за якого реалізація інтересів однієї людини обумовлюється поведінкою щодо неї іншої, або реалізація інтересів кожного взаємообумовлена обопільною поведінкою»

[10, с. 157]. Йдеться про підкорення волі однієї особи чужій, сильнішій волі іншій.

До *іншої залежності* потерпілого від винного слід віднести службову залежність (залежність підлеглої жінки від начальника); залежність особи, що навчається, від педагога; підозрюваного, обвинуваченого, підсудного від працівника органів дізнання, слідства, прокуратури, суду; засудженого від адміністрації установи, що виконує покарання; шлюбну залежність або таку, що витікає із відносин між родичами, у сфері опіки та піклування тощо.

Насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, охоплюється заподіяння легкого тілесного ушкодження, яке не призвело до короткочасного розладу здоров'я або короткочасної втрати працездатності, а також учинення інших насильницьких дій (спричинення ударів, побоїв, обмеження чи незаконне позбавлення волі за умови, що вони не були небезпечними для життя чи здоров'я в момент заподіяння).

Особливо кваліфікованими видами торгівлі людьми (ч. 3 ст. 149 КК) визнається вчинення тих же дій: 1) щодо малолітнього; 2) організованою групою; 3) поєднані з насильством, небезпечним для життя або здоров'я потерпілого чи його близьких; 4) з погрозою застосування такого насильства; 5) якщо це спричинило тяжкі наслідки.

Поняття вчинення злочину **організованою групою** наведено в ч. 3 ст. 28 КК України.

Насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, охоплюються заподіяння особі легкого тілесного ушкодження, що спричинило короткочасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, середньої тяжкості або тяжкі тілесні ушкодження, а також інші насильницькі дії, які не призвели до вказаних наслідків, але були небезпечні для життя чи здоров'я в момент заподіяння (наприклад, скидання з висоти, застосування електроструму, зброї, спеціальних знарядь тощо).

Тяжкими наслідками аналізованого злочину слід вважати смерть або самогубство потерпілої жінки, зникнення її безвісти, втрату будь-якого органу чи його функцій, душевну хворобу або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш ніж на одну третину, непоправне знівечення обличчя, переривання вагітності або втрату здатності до дітонародження, зараження вірусом імунодефіциту, а також інші наслідки, які суд з урахуванням конкретних обставин справи може визнати тяжкими.

Проте вмісне вбивство потерпілого за обтяжуючих обставин не охоплюється ч. 3 ст. 149 КК України і повинно кваліфікуватися за сукупністю злочинів, передбачених частинами 1 або 2 ст. 149 КК України та ч. 2 ст. 115 цього Кодексу.

Висновок. У нашій державі торгівля людьми вважається злочином, передбаченим ст. 149 КК України, за який встановлена відповідальність до п'ятнадцяти років позбавлення волі, залежно від обставин учинення злочину. Однак для посилення значення для суспільства відповідальності за торгівлю людьми, на нашу думку, це питання слід було б закріпити в Конституції України. Що стосується проституції, то законодавець по-різному оцінював небезпечність цього діяння в різні періоди. Сьогодні відповідальність за зайняття проституцією передбачена ст. 181-1 Кодексу про адміністративні правопорушення.

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=4&nreg=2341-14>

2. Трайнин А. Н. Общее учение о составе преступления / А. Н. Трайнин. – М.: Госюриздат, 1957. – 364 с.

3. Никифоров Б. С. Объект преступления по советскому уголовному праву / Б. С. Никифоров. – М.: Госюриздат, 1960. – 230 с.

4. Тацій В. Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве / В. Я. Тацій. – Х.: Вища школа, 1988. – 198 с.

5. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Г. В. Андрусів, П. П. Андрушко, С. Я. Лихова та ін.; за ред. П. С. Матишевського, С. С. Яценка, П. П. Андрушка. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 896 с.

6. Хавронюк М. Работорівля в Україні: чи здатне чинне законодавство ефективно протидіяти їй? / М. Хавронюк // Предпринимательство, хозяйство и право. – 1999. – № 3. – С. 23–31.

7. Коржанський М. Й. Кримінальне право і законодавство України. Частина Особлива: курс лекцій / М. Й. Коржанський. – К.: Атіка, 2001. – 544 с.

8. Козак В. А. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми (аналіз складу злочину): дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / В. А. Козак // Національна юридична академія ім. Я. Мудрого. – Х., 2002. – 196 с.

9. Акімов О. Про окремі факти порушення прав і свобод українських жінок за кордоном / О. Акімов // Пошук шляхів вирішення проблеми запобігання торгівлі жінками в Україні та формування Комплексної програми дій: матер. Міжн. сем. – К.: Мін-во України у справ. сім'ї та мол.; Київ. Центр. політ. дослід. та конфлікт.; Міжн. правозах. жіночий центр Ла Страда-Україна, 1998. – С. 60–64.

10. Ярмыш Н. Н. Уголовная ответственность за доведение до самоубийства: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Н. Н. Ярмыш. – Х., 1992. – 227 с.

Нагачевська Ю. С. Уголовно-правовая характеристика торговли женщинами с целью сексуальной эксплуатации

Установлено, что родовым объектом рассматриваемого преступления являются общественные отношения, обеспечивающие свободу, честь и достоинство личности. Основным непосредственным объектом торговли людьми являются общественные отношения, обеспечивающие свободу человека. Дополнительный обязательный непосредственный объект преступления отсутствует. При торговле женщинами с целью сексуальной эксплуатации предметом общественных отношений, на которые посягает преступление, является свобода женщины совершать поступки согласно своего сознания и воли. Торговля людьми является преступлением с формальным составом.

Ключевые слова: *торговля женщинами с целью сексуальной эксплуатации, сексуальная эксплуатация, криминально-правовая характеристика торговли женщинами, оперативно-розыскная деятельность.*

Nagachevska Y. S. Criminal legal description of women trafficking for sexual exploitation

It is established that generic object analyzed crime are the social relations that give you the freedom, honor and dignity. The main direct trafficked social relations that provide the freedom of man. Additional mandatory direct object of the crime is missing. While trafficking in women for sexual exploitation subject of social relations, which infringes crime is freedom of women to exercise acts according to his conscience and will. Human trafficking is a crime of formal composition. In our country, human trafficking is a crime under Art. 149 of the Criminal Code, which establishes liability for up to fifteen years in prison, depending on the circumstances of the commission of the crime. However, to enhance the value to society of dealing in human beings, in our opinion, this issue should be fix in the Constitution of our country.

Key words: *women trafficking for sexual exploitation, sexual exploitation, criminal legal description of trafficking, operativer-search activity.*

Стаття надійшла 28 жовтня 2014 року

УДК 343.22 (477)

О. Ф. Пасска

**ЗАХОДИ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ
ЩОДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ:
ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ**

Здійснено аналіз регламентації заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб у законодавстві України, досліджено погляди нау-